

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

**Những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu
tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam và vận dụng vào
giáo trình học tập cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học
Thái Nguyên**

Chủ nhiệm đề tài: Lê Hồng Thắng

2011

MỤC LỤC

ĐẶT VẤN ĐỀ	7
CHƯƠNG 1: NGHE HIỂU VỚI TƯ CÁCH LÀ MỘT THỂ LOẠI HOẠT ĐỘNG LỜI NÓI VÀ LÀ MỘT MÔN HỌC	11
1.1. Khái niệm nghe hiểu	11
1.2. Vị trí, vai trò của nghe hiểu	12
1.3. Các thể loại nghe hiểu	14
1.4. Các trình độ nghe hiểu	17
1.5. Đặc điểm của ngôn bản nghe hiểu	18
1.6. Những yếu tố liên quan, ảnh hưởng tới hoạt động nghe hiểu của người học	20
1.7. Sơ lược vấn đề dạy-học nghe hiểu trong giáo học pháp ngoại ngữ	23
* Kết luận chương 1	25
CHƯƠNG 2: NHỮNG CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA QUÁ TRÌNH DẠY - HỌC NGHE HIỂU	27
2.1. Cơ sở tâm lý học	27
2.2. Cơ sở ngôn ngữ học	31
2.3. Cơ sở giáo học pháp ngoại ngữ	34
2.4. Những cơ sở thực tiễn	41
2.4.1. Một số khó khăn trong việc nghe hiểu tiếng nước ngoài do ảnh hưởng ngôn ngữ, văn hóa Việt Nam	41
2.4.2. Một số đặc thù của sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên	44
* Kết luận chương 2	48
CHƯƠNG 3: MỘT SỐ VẤN ĐỀ VẬN DỤNG VÀO GIÁO TRÌNH HỌC TẬP CHO SINH VIÊN KHOA NGOẠI NGỮ ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN	51
3.1. Một số định hướng trong việc vận dụng vào giáo trình học tập	51
3.1.1. Chuyển trọng tâm chú ý từ hoạt động dạy sang hoạt động học	51
3.1.2. Áp dụng mọi biện pháp có thể nhằm phát huy chiến lược học	52
3.2. Xác định mục đích, nhiệm vụ dạy-học nghe hiểu	54
3.3. Đưa vào nội dung dạy-học nghe hiểu những kiến thức lý thuyết	

nghe hiểu	56
3.3.1. Nội dung dạy-học nghe hiểu	56
3.3.2. Kiến thức lý thuyết nghe hiểu là một nội dung dạy-học	58
3.4. Lựa chọn ngôn bản dạy-học nghe hiểu trên cơ sở tính tới chiến lược học	59
3.5. Đồng thời sử dụng cả hệ thống bài tập nghe hiểu ngoài giờ trên lớp	60
3.6. Xây dựng bộ phương tiện dạy-học nhằm cá thể hóa quá trình dạy-học	62
3.7. Bổ sung thêm giai đoạn dạy-học tăng cường, một giải pháp nhằm nâng cao chất lượng đầu vào hiện nay	66
* Kết luận chương 3	71
KẾT LUẬN	73
TÀI LIỆU THAM KHẢO	77
CÁC PHỤ LỤC	81

THÔNG TIN KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

1. Thông tin chung

- Tên đề tài: Những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam và vận dụng vào giáo trình học tập cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên

- Mã số: B2009-TN09-01

- Chủ nhiệm: Lê Hồng Thắng

- Cơ quan chủ trì: Đại học Thái Nguyên

2. Mục tiêu:

Xác lập những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam và vận dụng vào quá trình dạy-học nghe hiểu cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

3. Tính mới và sáng tạo:

- Đề tài đã chỉ ra một cách tiếp cận mới cho việc phân loại nghe hiểu, thuận lợi cho việc tổ chức dạy-học thể loại hoạt động lời nói này;

- Đây là công trình đầu tiên nghiên cứu việc xác lập các cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam;

- Đề tài đã nghiên cứu và vận dụng khá đầy đủ, có hệ thống các cơ sở lý luận và thực tiễn vào quá trình dạy-học nghe hiểu cho một đối tượng đặc thù như sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

4. Kết quả nghiên cứu:

- Bước đầu xác lập hệ thống các cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam, bao gồm các cơ sở lý luận và cơ sở thực tiễn;

- Vận dụng những vấn đề cụ thể vào dạy học nghe hiểu cho sinh viên

khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên. Đó là xác định mục đích, nội dung, phương pháp, phương tiện, tổ chức dạy-học thể loại hoạt động lời nói này phù hợp với đối tượng và điều kiện thực tế.

5. Sản phẩm:

- 01 báo cáo kết quả, kèm theo đĩa CD;
- 01 bài báo đăng trên tạp chí chuyên ngành;
- 01 liên hợp bài mẫu để dạy-học nghe hiểu tiếng Nga cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

6. Hiệu quả, phương thức chuyển giao kết quả nghiên cứu và khả năng áp dụng:

- Kết quả nghiên cứu này có thể vận dụng để biên soạn giáo trình dạy-học nghe hiểu cho sinh viên các chuyên ngành tiếng Anh, tiếng Nga, tiếng Pháp, tiếng Trung khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên; hoặc có thể sử dụng nội dung nghiên cứu này cho môn học "Hướng dẫn phương pháp dạy-học ngoại ngữ";
- Kết quả này còn có thể được nghiên cứu, vận dụng vào việc tổ chức, sắp xếp lại đảm bảo hiệu quả hơn quá trình đào tạo ở khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

15/12/2011
Cơ quan chủ trì

15/12/2011
Chủ nhiệm đề tài

Lê Hồng Thắng

INFORMATION ON RESEARCH RESULTS

1. General information:

- Project title: Scientific Background of Learning and Teaching Listening Comprehension to Vietnamese Students and its Applications in Coursebooks for Students at Foreign Languages Faculty – Thainguyen University.

- Code number: B2009-TN09-01

- Coordinator: Le Hong Thang

- Implementing institution: Thainguyen University

2. Objectives:

- To identify scientific background of the learning and teaching listening comprehension to Vietnamese students and make applications in learning and teaching listening comprehension to students at Foreign Language Faculty – Thainguyen University (FLF-TNU).

3. Creativeness and innovativeness:

- The study has proposed a new approach to listening classification, which brings advantages to learning and teaching this speaking activity.

- This is the first study to research the scientific background of learning and teaching listening comprehension to Vietnamese students.

- The study has researched and made full and systematic application of the literature and practical background in learning and teaching listening comprehension to a particular subject – students at Foreign Languages Faculty – Thainguyen University.

4. Research results:

- The study has built up a system of scientific backgrounds of learning and

teaching listening comprehension for Vietnamese students, including literature and practical backgrounds;

- The study has made specific applications in learning and teaching listening comprehension to students at Foreign Languages Faculty – Thainguyen University, i.e., identifying the objectives, contents, methods and means of organizing learning and teaching activities which were suitable to the real situations and subjects.

5. Products:

- 01 research report with CD;
- 01 article published in a professional journal;
- 01 complex of model lessons to learn and teach Russian listening comprehension for students at FLF-TNU.

6. Effects, transfer alternatives of research results and applicability:

- The research results can be applied in designing coursebooks to teach and learn Listening comprehension to English majors, Russian majors, French majors and Chinese majors at FLF-TNU; alternatively, they can be used for the subject “Introduction to foreign language learning and teaching”;
- The research results can also be applied in rearranging, organizing and ensuring the efficiency of the education and training process at FLF-TNU.

15/12/2011

Implementing institution

15/12/2011

Coordinator

Le Hong Thang

ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm gần đây, xu thế hội nhập và hợp tác quốc tế đã làm cho nhu cầu học ngoại ngữ ngày càng gia tăng và dạy-học ngoại ngữ trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Khả năng giao tiếp bằng tiếng nước ngoài đã là một trong những yêu cầu bắt buộc đối với mỗi người trong tất cả các lĩnh vực hoạt động xã hội cũng như hoạt động nghề nghiệp. Giao tiếp cho phép đại diện của các nền văn hóa khác nhau, không chỉ hiểu biết lẫn nhau trong các hoạt động hợp tác, mà điều cực kỳ quan trọng đó là nó cho phép con người nắm bắt, tích lũy được những thành tựu, những kinh nghiệm quý báu mà nhân loại đã đạt được để vận dụng và nâng cao hiệu quả các hoạt động thực tiễn của mình.

Là một trong những thể loại của hoạt động lời nói, nghe hiểu, tức là nghe và nắm bắt những thông tin từ ngôn bản, là một thể loại lời nói khó và phức tạp, nhưng vô cùng quan trọng trong giao tiếp đa phương tiện ngày nay. Các nhà nghiên cứu chỉ ra rằng, trong xã hội hiện đại, con người dành 45% thời gian cho hoạt động nghe, 30% - cho nói, 16% - cho đọc và 9% - cho viết [14, tr. 200]. Trong hoạt động dạy-học ngoại ngữ, nghe hiểu không chỉ là kênh để tiếp thu kiến thức mới, mà còn đóng vai trò là phương tiện quan trọng để hình thành các kỹ năng lời nói khác.

Mặc dù thế, nhưng trong giáo học pháp ngoại ngữ số lượng các công trình nghiên cứu về nghe hiểu vẫn còn khá khiêm tốn, các vấn đề về nghe hiểu thường được xem xét dưới góc độ giáo học pháp đại cương và chỉ dừng ở mức độ tổng quan bên cạnh một loạt các vấn đề về dạy-học ngoại ngữ nói chung. Chính vì thế, các vấn đề về nghe hiểu vẫn chưa được xem xét một cách đầy đủ, toàn diện và hệ thống [5, 8, 24, 32, 33,...]. Trong một số ít công trình nghiên cứu, nghe hiểu được đề cập đến, nhưng chỉ ở một khía cạnh đơn lẻ nhất định, hoặc là hệ thống bài tập cụ thể để dạy-học nghe

hiểu [29], hoặc phương tiện dạy-học nghe hiểu [11], hoặc các hoạt động trong giờ học nghe hiểu [35],...

Vấn đề đầu tiên quy định một loạt các vấn đề sau đó, xét trên phương diện giáo học pháp, đó là tìm câu trả lời cho câu hỏi "Quá trình dạy-học nghe hiểu dựa trên những cơ sở khoa học nào?". Có thể nói rằng, những vấn đề khái quát hoặc đơn lẻ trong các công trình nghiên cứu trên chưa cho phép chúng ta nhìn nhận một cách đầy đủ, hệ thống cả về chiều sâu và chiều rộng những vấn đề mang tính bản chất, đặc trưng của nghe hiểu, cũng như chưa đủ để xác lập những cơ sở khoa học cho hoạt động dạy-học thể loại hoạt động lời nói này trong những điều kiện cụ thể của Việt Nam. Chỉ khi xác lập được nền tảng khoa học vững chắc chúng ta mới trả lời được một cách khoa học các câu hỏi tiếp theo "Dạy-học cái gì?" (nội dung) và "Dạy-học như thế nào?" (phương pháp, phương tiện, hình thức tổ chức) cho từng đối tượng phù hợp với từng điều kiện dạy-học cụ thể.

Bên cạnh đó, thực tế dạy học ngoại ngữ nói chung và dạy-học nghe hiểu nói riêng ở khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên, một cơ sở giáo dục đại học trên địa bàn chiến lược trung du, miền núi phía Bắc, cho thấy, trong số bốn kỹ năng lời nói, nghe hiểu được cho là khó nhất đối với hầu hết các sinh viên. Hơn thế nữa, do đặc thù khó khăn vùng miền nên trình độ ngoại ngữ đầu vào của sinh viên khá thấp, không đạt chuẩn. Điều đó có ảnh hưởng lớn tới hiệu quả của quá trình đào tạo ở bậc đại học, cũng như khó có thể đảm bảo được chất lượng đầu ra đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của xã hội.

Để đảm bảo chất lượng đào tạo, cũng như nâng cao hiệu quả của dạy-học nghe hiểu trong điều kiện cụ thể của đại học Việt Nam và xuất phát từ những vấn đề trình bày kể trên, có thể khẳng định rằng việc nghiên cứu xác lập những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu cho sinh viên Việt Nam, từ đó nghiên cứu vận dụng vào dạy-học nghe hiểu cho sinh viên

khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên với những đặc thù khu vực vùng miền, là đặc biệt cần thiết. Đó cũng chính là lý do chúng tôi chọn đề tài nghiên cứu: "**Những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam và vận dụng vào giáo trình học tập cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên**".

Mục đích nghiên cứu của đề tài đó là xác lập những cơ sở khoa học của quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam, đề xuất một số vận dụng vào giáo trình học tập cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

Nhằm đạt được mục đích đó, đề tài sẽ thực hiện các nhiệm vụ cụ thể sau: 1) nghiên cứu các vấn đề lý luận liên quan đến nghe hiểu và dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài; 2) nghiên cứu các vấn đề thực tiễn dạy học thể loại hoạt động lời nói này cho đối tượng sinh viên Việt Nam nói chung, và sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên nói riêng; 3) Xác lập các cơ sở khoa học của quá trình dạy học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam nói chung; 4) Vận dụng vào quá trình dạy-học cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

Khách thể nghiên cứu của đề tài là 1) những vấn đề lý luận dạy-học ngoại ngữ và nghe hiểu tiếng nước ngoài, 2) quá trình dạy-học nghe hiểu tiếng nước ngoài cho sinh viên Việt Nam nói chung, và sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên nói riêng. Đối tượng nghiên cứu của đề tài là những cơ sở lý luận, những cơ sở thực tiễn và những vận dụng cụ thể vào dạy-học nghe hiểu cho sinh viên khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên.

Với cách tiếp cận của quan điểm hệ thống - cấu trúc, quan điểm thực tiễn, quan điểm giao tiếp - cá thể hóa, và trong phạm vi các khoa, trường chuyên ngữ Việt Nam, cũng như khoa Ngoại ngữ - Đại học Thái Nguyên, trong đề tài nghiên cứu chúng tôi sử dụng những phương pháp sau: 1)